

КОНЦЕПТ «ГАЛИЧИНА» ЯК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДГРУНТЯ НАУКОВИХ РОЗВІДОК ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОГО СПРЯМУВАННЯ

Маторіна Н. М.

*кандидат філологічних наук, доцент,
 докторант кафедри полоністики і перекладу
 факультету філології та журналістики
 Волинський національний університет імені Лесі Українки
 просп. Волі, 13, Луцьк, Україна
orcid.org/0000-0001-6012-5663
n.m.matorina@gmail.com*

Ключові слова:

*шульцознавство, концепт,
 пізнавальний концепт,
 концептуальний аналіз,
 Галичина, літературознавче
 дослідження.*

Стаття започатковує цикл публікацій про взаємини Бруно Шульца з Галичиною, у якому авторка поставила за мету проаналізувати концепти «Галичина», «пограниччя», «галицьке літературне пограниччя», «галицькість» тощо й окреслити в них місце творчої спадщини Бруно Шульца, зокрема з'ясувати вплив Галичини на Шульца і, навпаки, Шульца на Галичину, охарактеризувавши їхні взаємини. Першу статтю присвячено розкриттю сутності пізнавального концепту «Галичина» з акцентуванням на шульцівський період – кінець ХІХ – першу половину ХХ ст. Вибрано «пізнавально-концептний» формат репрезентації результатів дослідження завдяки можливості комплексного об'єктивного й неупередженого узагальнення і структурування різногалузевої інформації галицького спрямування в літературознавчих студіях. З'ясовано термінологічне значення й запропоновано робоче потрактування поняття «концепт», яким можна послуговуватися в наукових розвідках літературознавчого спрямування. У разі онтологізації концепту «Галичина» репрезентовано як загальноприйнятні відомості узагальнювального спрямування у систематизованому й чітко структурованому вигляді, так й окремі нові, авторські інтерпретації, які в перспективі посприяють ґрунтовному дослідженню й розумінню когнітивно-орієнтаційної пари Галичина ↔ Бруно Шульц, члени якої перебувають у складних відносинах подібності та опозиції. Аналіз змістового навантаження концепту Галичина в усьому своєму розмаїтті дає підстави зараховувати його до наскрізних міждисциплінарних, пов'язаних з різними науковими галузями і сферами діяльності. Екстеріоризація концепту «Галичина» «підтягує» реалізацію концептів пограниччя, галицьке пограниччя, галицькість, галицьке літературне пограниччя, галицька література, дослідженню яких буде присвячено наступну статтю зазначеного циклу, зміст якої стане логічним продовженням і суттєвим доповненням наукової розвідки про концепт «Галичина».

**THE CONCEPT OF “GALICIA” AS THE THEORETICAL
AND METHODOLOGICAL BACKGROUND FOR SCIENTIFIC INVESTIGATIONS
OF LITERARY STUDIES DIRECTION**

Matorina N. M.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Doctoral Applicant at the Department of Polonistics and Translation
of the Faculty of Philology and Journalism
Lesya Ukrainka Volyn National University
Voli Avenue, 13, Lutsk, Ukraine
orcid.org/0000-0001-6012-5663
n.m.matorina@gmail.com*

Key words: *Schulz studies, concept, cognitive concept, conceptual analysis, Galicia, literary research.*

The article starts a cycle of publications about Bruno Schulz’s relationship with Galicia, in which the author has set the goal of analyzing the concepts of Galicia, borderland, Galician literary borderland, Galicianness and outlining the place of Bruno Schulz’s creative heritage in them, in particular, finding out the influence of Galicia on Schulz and, conversely, Schulz on Galicia, characterizing their mutual relationships. The first article is devoted to revealing the essence of the cognitive concept of Galicia with emphasis on Schulz’s period – the end of the 19th – the first half of the 20th century. The “conceptual” format of the representation of the research results has been chosen due to the possibility of a comprehensive objective and impartial generalization and structuring of multi-disciplinary information of the Galician direction in literary studies. The terminological meaning is clarified and a working interpretation of the notion concept is offered, which can be successfully used in scientific investigations of the literary direction. In the ontologization of the concept of Galicia, both the generally accepted information of the generalizing direction is represented in a systematized and clearly structured form, and the author’s individual new interpretations, which in the future will contribute to a thorough study and understanding of the cognitive-orientation pair Galicia ↔ Bruno Schulz, whose members are in complex relationships of the similarity and opposition. The analysis of the semantic load of the concept of Galicia in all its diversity gives reason to include it among cross-cutting interdisciplinary ones connected with various scientific branches and spheres of activity. The exteriorization of the concept of Galicia “pulls up” the realization of the concepts of borderland, Galician borderland, Galicianness, Galician literary borderland, and Galician literature, the study of which the next article of the outlined cycle, the content of which will be a logical continuation and essential addition to scientific research on the concept of Galicia will be devoted to.

Галичина має дуже сильну цивілізаційну місію та дуже сильний орієнтальний дискурс. Галичина є тим тереном, який ніколи нікого не може залишити байдужим.

*Ярослав Грицак*¹

... для багатьох людей «концепт Галичини» усе ще залишається досить комфортним, надійним домом – домом, у якому завжди можна знайти прихисток серед життєвих негараздів. Домом, який завжди поруч.

*Роман Голик*²

Постановка проблеми. Одним із пріоритетних завдань сучасного шultzознавства, навіть більше, його стратегічною метою вважаємо об'єднання зусиль науковців різних галузей довкола поглибленого вивчення феномену Галичини в часовому розрізі від минувшини до сучасності, бо вочевидь, що перед аналізом літературного, літературознавчого чи перекладацького шultzівського дискурсу треба створити певний «просопографічний»³ портрет самої Галичини, з якою Бруно Шульц був пов'язаний власне все своє життя, тим паче, що *Галичина* – поняття парадоксальне, за слушним зауваженням А. Павлишина, начебто всім і зрозуміле, проте у разі докладнішого аналізу неоднозначне й навіть нісенітне [8, с. 7].

Практично всі українські й зарубіжні науковці визнають наявність т. зв. особливого галицького феномену, принаймні нам інші погляди не траплялися, проте дискусії про його конкретний зміст не вщухають дотепер. Наведемо кілька цитат: «Слово «Галичина» належить до таких абстрактних конструктивів, якими можна оперувати в запальних дискусіях у салонах, на вічах і на сторінках жовтої преси <...>, але годі спиратися на них у якомусь серйозному дискурсі зі справді пізнавальним прицілом» [8, с. 7]; «... поняття Галичини впродовж

XIX–XX століть обросло настільки різними асоціаціями, міфами і стереотипами, що перетворилося на парадоксальну категорію: з одного боку, відносно чітку, а з іншого – досить розмиту й аморфну» [2, с. 53]; «Що ж до Галичини, то вона існує і надалі, але віртуально. А віртуальний простір, як відомо, безмежний, у ньому всі можуть знайти собі прихисток, головне – мати добру фантазію» [14]; «Насправді Галичини не існувало дуже довгий час. <...> Це все концепції XIX століття. А потім це записали в книжки» [4]; «Галичина <...> показує свою якщо не винятковість, то інакшість. <...> Галичина була і лишається дуже іншою» [4]; «... сучасна Галичина з її релігійною палітрою, динамікою релігійного життя, духовного співпережиття має величезний потенціал впливу на Україну загалом. <...> через релігію Галичина може галицинізувати Україну» [16]; «... буття Галичини на межі, де люди співпереживали свою віру, де відбулася зустріч двох цивілізаційних моделей – греко-візантійської і західної (римської чи латинської) – дало унікальний феномен відкритості культури» [16]; «Галичина – це трошки більше, ніж просто якийсь географічний регіон. Можу сказати, що Галичина – це лабораторія Центральної Європи» [13] тощо.

Отже, чимало як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників різноаспектно аналізували й аналізують усе, що пов'язано з Галичиною, презентуючи результати досліджень у численних наукових розвідках, монографіях, дисертаціях, науково-популярних, публіцистичних, просвітницьких публікаціях, статтях популяризаційного спрямування тощо. Галичанську тематику висвітлювали й висвітлюють провідні українські й зарубіжні науковці з різних галузей науки й різноманітних сфер діяльності, як-от: Л. Вулф, Р. Голик, Я. Грицак, О. Друль, Я. Ісаєвич, П.Р. Магочій, М. Путна, А. Павлишин, В. Павлів, С. Плохій, Ю. Прохасько, В. Расевич, І. Сковчиляс та ін.⁴ Суттєво, що аналіз наукової, науково-методичної, науково-популярної, довідкової, навчальної та навчально-методичної літератури галичанського спрямування, здійснений нами, дає змогу констатувати, що за такого розмаїття напрацювань дотепер не прослідковується вкрай потрібний сьогодні системно-інтегрований підхід щодо розв'язання окресленої в розвідці проблеми, потрактовують її з різних світоглядних позицій і за критеріями, які іноді кардинально протилежні або й навіть взаємовиключені⁵. Отже, концепт «Галичина» потре-

¹ Грицак Я. Галичина має дуже сильну цивілізаційну місію / зreferувала А. Герич. *Zbrucz*. 26 березня 2018 р. URL: <https://zbrucz.eu/node/78028>.

² Голик Р. «Галичина» як семіотична проблема: до археології образів та стереотипів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* : збірник наукових праць / ред. М. Крикун. Львів: [б. в.], 2006–2007. Вип. 15: *Confraternitas* : ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича. С. 719.

³ Просопографія (від грецьк. *προσωπον* – обличчя, особа, персона) – спеціальна історична дисципліна, яка завдяки застосуванню методів генеалогії, демографії, нумізматики, ономастики, психології, психолографії тощо презентує конкретну історичну особу в усій сукупності її індивідуальних якостей та взаємин з оточенням [18]. Використання терміна «*просопографія*» на сьогодні вже не може обмежуватися лише історичними чи статистичними студіями, це поняття притаманне й літературознавчим тезаурусам. У науковій розвідці термін використовуємо в переносному значенні на підставі логічної й асоціативної співвіднесеності понять.

⁴ Література галичанського спрямування є досить численною і різноманітною: з одного боку, це, безумовно, дуже добре, але з іншого – можна й «заблукати» в такому розгалуженні, у цьому розмаїтті. У науковій розвідці представляємо лише деякі публікації, що послужили підставою для написання статті.

⁵ Дивіться, зокрема, публікації історика, перекладача, публіциста Андрія Павлишина [8], літературознавця, психоаналі-

бує не просто детального, а максимально про-
никливого осягнення. Для вирішення проблеми
вибрано саме «пізнавально-концептний» формат
дослідження завдяки можливості об'єктивного й
неупередженого узагальнення і структурування
різногалузевої інформації галицького спряму-
вання. Саме це й визначає **актуальність** статті.

Об'єкт дослідження наукової розвідки – пізна-
вальний концепт «Галичина», предмет – інформа-
ція і знання, асоційовані з концептом «Галичина»,
які можна використовувати в літературознавчих
студіях, зокрема шульцівського спрямування.

Мета наукової розвідки полягає в онтологіза-
ції⁶ концепту «Галичина» в науково-дослідниць-
кому просторі з актуалізацією на репрезентова-
них ним знаннях та інформації⁷. Досягнення мети
передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) з'ясу-
вати термінологічний зміст поняття «концепт»,
сформулювавши робочу дефініцію для успішного
використання в літературознавстві; 2) проаналі-
зувати зміст і структурну організацію концепту
«Галичина»; 3) узагальнити інформацію, знання
й досвід, асоційовані з аналізованим концептом
насамперед стосовно шульцівського періоду –
кінця XIX – першої половини XX ст.; 4) окрес-
лити теоретико-методологічне підґрунтя для
подальшого дослідження шульцівського дискурсу
крізь призму взаємин *Галичина ↔ Бруно Шульц*.

Мета й завдання статті зумовили застосування
таких **методів**: концептуального аналізу⁸, дефіні-
ційного аналізу як способу виявлення понятійного

тика, есеїста, публіциста, перекладача Юрка Прохаська [11; 12], історика, літературознавця Романа Голика [2; 3], журна-
ліста, редактора, публіциста Володимира Павліва [9], істо-
рика, есеїста, публіциста Василя Расевича [14; 15], історика
та публіциста Ярослава Грицака [4], журналіста, публіциста,
політолога, аналітика Ореста Друля [5], історика і краєзнав-
ця Ігоря Скочилися [16], історика, директора Гарвардського
інституту українських студій Сергія Плохія [10], чеського
історика, літературного критика, культуролога й літерату-
рознавця Мартіна Путни [13], американсько-канадсько-
го історика, дослідника історії України та її етнічних груп
Пола Роберта Магочія [19], американського письменника,
історика, славіста, педагога Ларі Вулфа [20] та ін. Підсумо-
вуючи аналіз різноманітних поглядів і підходів щодо розуміння
наповнення поняття «Галичина» різними авторами, висно-
вувемо: їх можна розташувати на відрізку від Галичини як
штучно сконструйованого людиною простору до Галичини
як мегареальної дійсності, хоча й з певними міфами, кліше
і стереотипами.

⁶ Під онтологізацією (= реалізацією, екстеріоризацією) кон-
цептів розуміємо виведення їх внутрішнього змісту назовні.

⁷ Хронологічно йдеться насамперед про «шульцівський» пе-
ріод – кінець XIX – першу половину XX ст. Вочевидь, що
здебільшого це буде український, польський та єврейський
«образ» Галичини. У характеристиці окремих компонентів
концепту «Галичина» хронологічні межі за потреби більш/
менш буде розширено.

⁸ Акцентуємо: термін «концептуальний аналіз» у наукових
дослідженнях когнітивного спрямування вживають у кількох
значеннях, зокрема: 1) аналіз концептів, певний спосіб їх до-
слідження; 2) аналіз за допомогою концептів. В окресленій
розвідці конкретний концепт «Галичина» є об'єктом концеп-
туального та інших видів аналізу.

субстрату концепту, компонентного аналізу як
опису структурної організації концепту; аналізу та
індуктивного узагальнення отриманих фактів; еле-
ментів кількісного та компаративного аналізів для
порівняння кількісних співвідношень тощо; при-
 цьому в дослідженні використовуємо принаймні
три підходи щодо опису концептів, як-от: лінгво-
культурологічний, логічний та дискурсивний.

Вклад основного матеріалу дослідження.
Термін «концепт» надзвичайно поширений у
сучасних дослідженнях учених різних галузей
науки, трапляється його вживання в найрізнома-
нітніших значеннях, зокрема й у сучасній науці
про літературу, тому вважаємо за доцільне проа-
налізувати зміст цього поняття, запропонувавши
його авторське тлумачення, тим паче, що вико-
ристовуємо його в науковій розвідці літературо-
знавчого спрямування⁹.

Отже, застосування терміна «концепт» нині
вже не може обмежуватися лише філософськими
чи мовознавчими студіями: це поняття прита-
манне й літературознавчим, і культурологічним,
психологічним, антропологічним, нейробіологіч-
ним, соціологічним, економічним тощо тезауру-
сам, а осмислення природи концептів, на нашу
думку, можливе лише за універсального, чи то
інтегрованого, підходу¹⁰, якому притаманне *комп-
лексне* (виділено авт. – Н.М.) дослідження об'єкта,
аналіз систематизованих й узагальнювальних
даних різних наук про нього, виявлення його осо-
бливостей у певній науці та загальнонаукового
статусу загалом.

У «Великому тлумачному словнику україн-
ської мови» представлено філософське потрак-
тування *концепту*: «Формулювання, загальне
поняття, думка» [1, с. 571]. Таке тлумачення
можна вважати загальнозживаним безвідносно до
конкретних наукових галузей. «Словник україн-
ської мови» (у 20-ти т.) розширює цю дефініцію,
що вможливило послуговування терміном як у
ненауковому, так і в науковому дискурсах: «Від-
носно стала інформаційно-когнітивна сутність,
яка є носієм або концентратором смислів певного

⁹ Досліджує концепти когнівістика – наука, за визначенням
Р. Шепарда, про системи презентації знання й отримання ін-
формації. Компонентом когнівістики сьогодні стає когні-
тивне літературознавство. Когнітивні дослідження літерату-
ри надзвичайно популярні за кордоном, в Україні цей напрям
літературознавчої науки дотепер практично не репрезентова-
ний [див. докладніше: 7, с. 321].

¹⁰ На сучасному етапі наукового розвитку жодна з наукових
галузей не може бути абсолютно автономною: кожна науко-
ва дисципліна вирішує власні завдання, залучаючи надбання
суміжних (іноді й не лише) галузей та, зі свого боку, поста-
чаючи корисний матеріал для інших сфер знання; інтенсивно
розвиваються міждисциплінарні студії тощо. Завдяки такій
«кооперації» вииграють усі: різні галузі наукової діяльності
розширюють свій епістемічний кругозір, збагачуються но-
вими знаннями, ідеями, процедурами чи техніками аналізу
тощо.

дискурсу або певної системи знань; формулювання, загальне поняття, узагальнення» [17, т. 7].

У нашому дослідженні послуговуємося робочим тлумаченням поняття «концепт», сформульованим авторкою наукової розвідки: концепт – це особлива форма наукового (і не лише) знання, у певний спосіб упорядковані системоутворювальні¹¹ елементи (= розуміння-пояснення) про об'єктивну дійсність, реальність чи вигадані світи та про стан речей у них, іншими словами, точки дотику (= перетину, зустрічі, перегукування) його складників; концепт – це *носії певного обсягу інформації* (виділено авт. – Н.М.). Основні властивості концепту: змістове наповнення концепту \neq конкретна мовна форма вираження; концепти створюють фахівці (= філософи, лінгвісти, літературознавці та ін.) чи пересічні носії мови, тобто вони є авторським утворенням; концепт має складну об'єктивно-суб'єктивну структуру \rightarrow ядро (об'єктивний складник) – «загальні уявлення, притаманні більшій чи меншій кількості концептоносіїв певної епохи та культури» [7, с. 319] + додаткові змісти, не завжди загальноприйнятні (об'єктивно-суб'єктивний складник) + різноманітні емоційні стани, притаманні лише конкретному концептоносієві, як-от: переживання, емоції, симпатії, антипатії, зіткнення, згода, незгода тощо (суб'єктивний складник); вочевидь наявна єдність внутрішніх елементів концепту й обов'язковий зв'язок з іншими концептами (такі угруповання дослідники-когнітологи називають концептуальними системами); концепт \leftrightarrow проблеми, які розв'язує концепт (= концепт співвідноситься з проблемами, вирішенню яких він сприяє).

Розглянемо змістове наповнення (= знання концептоносіїв про реальність) концепту «Галичина»¹².

У разі онтологізації концепту «Галичина» (пол. *Galicja*, нім. *Galizien*) послуговуємося науковими розвідками, що відповідають авторському розумінню цього поняття, зокрема, певними матеріалами наукового й культурно-просвітнього краєзнавчого часопису «Галичина», який видається в Івано-Франківську з 1997 р. і відтворює об'єктивну картину історичного минулого і сьогодення краю, знайомить із культурною спадщиною галичан тощо (див. за покликанням: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/istgal/about>), досягненнями ментальної картографії¹³, науковими напрацюван-

нями Р. Голика, Я. Грицака, М. Маркової, А. Павлишина, Ю. Прохаська, В. Расевича та ін. З огляду на предмет дослідження розвідки особливої уваги заслуговують праці Р. Голика, у яких репрезентовано комплексний образ (стереотип, міф) Галичини як набір «частинок» культури: мікрообразів, мікростереотипів і архетипів, звичаїв і ритуалів, символів і знаків, соціальних ролей тощо, який дослідник сприймає як одиницю колективної пам'яті, культурний образ, зафіксований суспільною свідомістю [3]; також науковець характеризує еволюцію образу Галичини в художній літературі, мемуарах, історіографічному дискурсі та ментальності загалом; аналізує семіотику цього образу як наслідок реальної історії полікультурного й багатонаціонального регіону та як продукт міфотворчості його мешканців [2] тощо. Ми ж акцентуємо на створенні пізнавально-концептуального портрету Галичини галицько-шульцівського спрямування, який пов'язаний з літературною, літературознавчою і (за необхідності) образотворчою й перекладацькою царинами.

Галичина – непересічне явище, ним цікавилися в усі часи й цікавляться дотепер історики, археологи, географи, етнографи, соціологи, політологи, аналітики, культурологи, освітяни, літературознавці, мистецтвознавці, лінгвісти, психологи та багато інших дослідників, які хочуть розгадати галицький феномен. Презентуємо як загальноприйнятні відомості щодо змісту й наповнення концепту «Галичина» узагальнювального спрямування у систематизованому й чітко структурованому вигляді, так і окремі нові, авторські, інтерпретації, які в перспективі можуть посприяти ґрунтовному дослідженню й розумінню когнітивно-орієнтаційної пари *Галичина* \leftrightarrow *Бруно Шульц*, члени якої, на нашу думку, перебувають у складних відносинах подібності та опозиції.

Назва українських етнічних земель *Галичина* (= *Галицька земля*) у лінгвістичній царині – це хоронім (від грец. *ὄρος* – межовий знак, межа, границя, рубіж, кордон + грец. *ὄνομα* – ім'я, назва), тобто власна назва території чи історичної області, що має певні межі; окремий випадок топоніма; відповідно катойконіми (= назва жителів певної місцевості) – *галичанин*, *галичанка*, *галичани* (споконвічними мешканцями Галичини були слов'янські племена, предки українського народу); назва походить від столиці східнослов'янського Галицько-Володимирського (Волинського) князівства Давньоруської держави міста Галича.

У географічно-територіальному сенсі Галичина – це регіон заходу України, а саме: тери-

¹¹ Авторка статті не поділяє поглядів тих дослідників, які вважають одним з обов'язкових принципів створення концептів їх ієрархічність, і позицій окремих науковців щодо тотожності термінів «поняття» та «концепт».

¹² Акцентуємо: завдання не з простих, бо межі поняття «Галичина» безперервно то звужуються, то розширюються, а через це постійно змінюється й наповнення відповідного концепту.

¹³ Ментальне картографування (mental mapping) – важлива дослідницька дисципліна, що поєднує здобутки історії,

географії, соціології, психології, біології тощо у вивченні індивідуальної та колективної свідомості, зокрема формування просторово-географічного уявлення про навколишній простір.

торія сучасних Тернопільської (крім північної частини), Львівської та Івано-Франківської областей (в «Енциклопедії історії України» до сучасної Галичини зараховують і південну частину Рівненської області [6, с. 40]) і південно-східної Польщі (воєводства Підкарпатське й частина Малопольського); але не забуваймо, що наведене «територіальне» визначення поняття «Галичина» є дещо спрощеним чи, точніше кажучи, узагальненим і сучасним, бо за часів свого існування Галичина зазнавала постійних теренових змін.

В історичному аспекті Галичина була ареною зустрічі й протистояння різних державних утворень¹⁴: це галицькі землі, які внаслідок походу князя Володимира в 981 р. було залучено до складу Київської Русі, після розпаду якої утворилося Галицьке князівство, пізніше – Галицько-Волинська держава; 1349 р. – Королівство Русі у складі Польського королівства за часів польського короля Казимира III Великого (від 1387 р. – Руське воєводство) із центром у Львові; у 1772 р. (перший поділ Польщі) Галичину включено до складу Австрійської імперії як окрему провінцію Королівство Галичини й Лодомерії; 1867 р. – рік утворення Австро-Угорщини – Галичина потрапила до складу австрійської її частини; 1918–1919 → Західноукраїнська Народна Республіка; 1919 → Українська Народна Республіка; 1919–1939 → Польська Республіка; після Другої світової війни Галичина розділена кордоном: західна частина – у складі Польщі, а східна – у складі СРСР (до 1991 р.) й України (з 1991 р.); центром Західної Галичини вважають польське місто Краків, Східної – Львів.

Національний склад населення Галичини (кількісні дані кінця XIX – поч. XX ст.): українці (64,5% у Східній і 13,2% у Західній Галичині), поляки (відповідно 21,0% і 78,7%), євреї (13,7% і 7,6%), німці (0,3% і 0,3%), інші національності (0,5% і 0,2%) (статистичну інформацію взято з Вікіпедії); міста були зазвичай польськими або єврейськими, села – українськими. Оскільки населення не було національно однорідним, у Галичині функціонували польські, єврейські й українські політичні, економічні, освітні та культурні

¹⁴ Історичний складник концепту *Галичина*, на нашу думку, є найбільш суперечливим: зокрема, історик Василь Расевич стверджує, що «Галичиною можна назвати тільки австрійський коронний край Галичини і Лодомерії, який проіснував з 1772 по 1918 рік. І йдеться не тільки про титул у назві, важливішим є неформальний український термін – Східна Галичина (тобто українська частина краю), яку для зручності було прийнято називати Галичиною. Ні до, ні тим паче після того цей край Галичиною не називався» [15]; перекладач, історик, літературознавець Андрій Павлишин зазначає, що «Галичини ніколи не існувало як окремого суб'єкта історичного процесу, за винятком періоду 1941–1944 років, коли у складі утвореної нацистами Генеральної губернії екзистував *Distrikt Galizien* на чолі з призначуваним із Берліна губернатором і з німецькою урядовою мовою» [8, с. 8] тощо.

організації; міжнаціональні стосунки були (хоча й не завжди) досить толерантними. У релігійному відношенні Галичина є також поліконфесійним утворенням: римо-католики, греко-католики, іудеї, протестанти, православні та ін.

Безперечно, концепт «Галичина» має значно більше компонентів, але в науковій розвідці акцентуємо лише на тих, які в той чи той спосіб можуть репрезентувати галицько-шульцівські стосунки, характеристика яких якраз і є основною метою пропонованого циклу публікацій. Тому й такий складник концепту, як видатні особистості Галичини, описуємо побіжно, виокремлюючи передусім знакову постать галичанина Бруно Шульца, видатного польського митця кінця XIX – першої половини XX ст., талановитого письменника й літературного критика, теоретика літератури, майстра літературних фантазмагорій, перекладача, філософа, епістолографа, який писав польською і німецькою мовами, художника, живописця, маляра, рисувальника і графіка, педагога, «мага» з провінційного українського міста Дрогобич, що на Львівщині. В Україні Бруно Шульца почали відкривати лише в 1990-х роках XX століття, але й дотепер він залишається, на жаль, малознаним. Йдеться насамперед про входження Бруно Шульца до українського читацького, літературного та літературознавчого дискурсів¹⁵. З іншого боку, тлумачення такого елементу концепту «Галичина», як *міфи, кліше та стереотипи про Галицькі землі*, буде предметом окремого дослідження циклу, бо вбачаємо в ньому близькі галицько-шульцівські взаємини/взаємовпливи.

Отже, у статті розглянуто культурно-історичні, національні, асоціативно-образні, ціннісно-оцінні тощо компоненти концепту «Галичина». Аналіз змістового навантаження концепту з усім своїм розмаїттям, соціальними контрастами й історичними катаклізмами дає підстави зараховувати його до наскрізних міждисциплінарних концептів, пов'язаних із різними науковими галузями і сферами діяльності, і з духовною сферою людини, з вірою й моральністю тощо.

Вище зазначалося, що концепти існують не ізольовано й не хаотично, а лише завдяки взаємозв'язкам одне з одним, комбінуються, перетинаються, взаємодіють: екстеріоризація концепту «Галичина» «підтягує» реалізацію концептів «пограниччя», «галицьке пограниччя», «галиць-

¹⁵ Про знакові постаті Галицької землі – архієпископів, єпископів, громадських та політичних діячів, чиновників, архітекторів, інженерів, лікарів, педагогів, письменників, художників, скульпторів та ін., зокрема періоду, який репрезентуємо в науковій праці, читайте в розвідках Р. Голика [2; 3] та ін. Найбільш впливовими в Галичині цього періоду були, за твердженням дослідників, письменники та художники. Між іншим, потрактуювання видатних знаних представників Галичини далеко від однозначності: це стосується й постаті Бруно Шульца, знаного й незнаного, відомого й невідомого.

кість», «галицьке літературне пограниччя», «галицька література», дослідженню яких буде присвячено окрему статтю зазначеного циклу, зміст якої стане логічним продовженням і суттєвим доповненням наукової розвідки про концепт «Галичина». Як зазначають майже всі дослідники, «поняття «пограниччя» важливе, бо наповнене сенсами й дуже продуктивне. <...> Найцікавіше <...> відбувається або в центрі, або геть на пограниччі» [10].

Наведений концептуально-пізнавальний «портрет» Галичини – це той чинник, який посприяє ґрунтовному аналізу «галицької» концептуальної системи, довкола якої можуть бути успішно охарактеризовані взаємини *Галичина ↔ Бруно Шульц*, навіть більше, у певний спосіб може бути узагальнено й оновлено інтерпретацію літературної творчості Бруно Шульца в міжкультурному просторі галицького пограниччя.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок. Отже, Галичина крізь призму непересічного галицького пограниччя – це багатоголосся, особливе місце зустрічі різних культур, національностей, мов, релігій, цінностей, людського досвіду, вільного й певною мірою мирного їх співіснування, змішування, відкритості одне одному тощо. Без непересічної Галичини не було б оригінального і самобутнього Бруно Шульца з його чисельними феноменами, одного з талановитих, загадкових і недооцінених галицьких письменників першої половини ХХ ст. Галицькість Бруно Шульца буде предметом подальших наукових студій авторки статті. Оприлюднені матеріали запропонованої наукової розвідки будуть використані як теоретико-методологічне підґрунтя перспективних авторських досліджень щодо галицько-шульцівського літературного, літературознавчого й перекладацького дискурсів, що посприяє пришвидшенню повернення Бруно Шульца українському культурному сьогоденню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Голик Р. *Anima galiciana i / чи fata morgana: реальна й віртуальна Галичина в літературі та ментальності. Вісник Львівського університету. Серія філологічна.* 2014. Вип. 60. Ч. 1. С. 53–61.
3. Голик Р. «Галичина» як семіотична проблема: до археології образів та стереотипів. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність* : збірник наукових праць / ред. М. Крикун. Львів: [б. в.], 2006–2007. Вип. 15: Confraternitas : ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича. С. 708–719.
4. Грицак Я. Галичина має дуже сильну цивілізаційну місію / зreferувала А. Герич. *Zbrucz.* 26 березня 2018 р. URL: <https://zbruc.eu/node/78028>.
5. Друль О. Галицька дихотомія. *Zbrucz.* 17 квітня 2018 р. URL: <https://zbruc.eu/node/78803>
6. Ісаєвич Я.Д. Галичина. *Енциклопедія історії України*: в 10 т. / голова ред. кол. В.А. Смолій; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. Київ, 2004. Т. 2: Г–Д. С. 40–41.
7. Маркова М. Концепт та концептуалізація в сучасному літературознавстві. *Питання літературознавства* : науковий збірник. Чернівці : Рута, 2007. Вип. 74. С. 317–324.
8. Павлишин А. Галичина як мислевірус. *Павлишин А. «Нам і далі загрожує вічність»*. Київ : Дух і Літера, 2021. Вид. 2-ге. С. 7–16.
9. Павлів В. Галичина як авангард української євроінтеграції. *ZAXID.NET.* 14 жовтня 2014 р. URL: https://zaxid.net/galichina_yak_avangard_ukrayinskoji_yevrointegratsiyi_n1326146
10. Плохий С. Пограниччя – це культурна особливість України / зreferувала А. Струк. *Zbrucz.* 28 грудня 2020 р. URL: <https://theukrainians.org/plokhii-yermolenko/>
11. Прохасько Ю. Можлива історія галицької літератури (I). *Zbrucz.* 20 листопада 2013 р. URL: <https://zbruc.eu/node/15625>
12. Прохасько Ю. Можлива історія галицької літератури (II). *Zbrucz.* 22 квітня 2014 р. URL: <https://zbruc.eu/node/21521>
13. Путна М. Галичина – це лабораторія Центральної Європи / зreferувала А. Герич. *Zbrucz.* 6 серпня 2018 р. URL: <https://rozмова.wordpress.com/2018/08/28/martin-putna/>
14. Расевич В. Галичина – найбільш українська Україна. Ч. 3. *ZAXID.NET.* 11 березня 2013 р. URL: https://zaxid.net/galichina_naybilsh_ukrayinska_ukrayina_chastina_tretya_n1279952
15. Расевич В. Фантазії на тему Галичини. *ZAXID.NET.* 27 листопада 2014 р. URL: https://zaxid.net/fantaziyi_na_temu_galichini_n1331727
16. Сковчиляс І. Культура Галичини – культура релігійна / зreferувала А. Герич. *Zbrucz.* 26 березня 2018 р. URL: <https://zbruc.eu/node/78452>
17. Словник української мови у 20-ти томах. Київ : Український мовно-інформаційний фонд НАН України, 2016. Том 7: *Квартал – Кяхтинський*.
18. Спеціальні історичні дисципліни: довідник / під ред. І.Н. Войцехівської. Київ : Либідь, 2008. 520 с.
19. Magocsi P.R. *Galicja: A Historical Survey and Bibliographic Guide.* Toronto; Buffalo; London : University of Toronto Press, 1983. 299 p.

20. Wolff L. *The Idea of Galicia: History and Fantasy in Habsburg Political Culture*. Stanford : Stanford University Press, 2010. 486 p.

REFERENCES

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2005) [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] (z dod. i dopov.) / uklad. i holov. red. V.T. Busel. Kyiv; Irpin, 1728 s.
2. Holyk, R. (2014) Anima galiciana i / chy fata morgana: realna y virtualna Halychyna v literaturi ta mentalnosti [Anima galiciana and/or fata morgana: real and virtual Galicia in literature and mentality]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna*. Vyp. 60. Ch. 1. Lviv, s. 53–61.
3. Holyk, R. (2006–2007) «Halychyna» yak semiotychna problema: do arkeolohii obraziv ta stereotypiv [“Galicia” as a semiotic problem: towards the archeology of images and stereotypes]. *Ukraina: kulturna spadshchyna, natsionalna svidomist, derzhavnist* / red. M. Krykun. Vyp. 15: Confraternitas: yuvileinyi zbirnyk na poshanu Yaroslava Isaievycha. Lviv, s. 708–719.
4. Hrytsak, Ya. (2018) Halychyna maie duzhe sylnu tsyvilizatsiinu misiui [Galicia has a very strong civilizational mission] / zreferovala A. Herych. *Zbrucz*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/78028>
5. Drul, O. (2018) Halytska dykhotomiia [Galician dichotomy]. *Zbrucz*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/78803>
6. Isaievych, Ya.D. (2004) Halychyna [Galicia]. *Entsyklopediia istorii Ukrainy: v 10 t.* / holova red. kol. V.A. Smolii; Nats. akad. nauk Ukrainy, In-t istorii Ukrainy. T. 2: H–D. Kyiv, s. 40–41.
7. Markova, M. (2007) Kontsepttakontseptualizatsiia v suchasnomu literaturoznavstvi [Concept and conceptualization in modern literary studies]. *Pytannia literaturoznavstva: naukovyi zbirnyk*. Vyp. 74. Chernivtsi, s. 317–324.
8. Pavlyshyn, A. (2021) Halychyna yak myslevirus [Galicia as a mental virus]. *Pavlyshyn A. «Nam i dali zahrozhuie vichnist»*. Vyd. 2-he. Kyiv, s. 7–16.
9. Pavliv, V. (2014) Halychyna yak avanhard ukrainskoi yevrointegratsii [Galicia as the vanguard of Ukrainian European integration]. *ZAXID.NET*. Retrieved from: https://zaxid.net/galichina_yak_avangard_ukrayinskoyi_yevrointegratsiyi_n1326146
10. Plokhii, S. (2020) Pohranychchia – tse kulturna osoblyvist Ukrainy [Literary Borderland is a cultural feature of Ukraine] / zreferovala A. Struk. *Zbrucz*. Retrieved from: <https://theukrainians.org/plokhii-yermolenko/>
11. Prokhasko, Yu. (2013) Mozhlyva istoriia halytskoi literatury (I) [Possible history of Galician literature (I)]. *Zbrucz*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/15625>
12. Prokhasko, Yu. (2014) Mozhlyva istoriia halytskoi literatury (II) [Possible history of Galician literature (II)]. *Zbrucz*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/21521>
13. Putna, M. (2018) Halychyna – tse laboratoriiia Tsentralnoi Yevropy [Galicia – a laboratory of Central Europe] / zreferovala A. Herych. *Zbrucz*. Retrieved from: <https://rozmova.wordpress.com/2018/08/28/martin-putna/>
14. Rasevych, V. (2013) Halychyna – naibilsh ukrainska Ukraina [Galicia – the most Ukrainian Ukraine]. *ZAXID.NET*. Retrieved from: https://zaxid.net/galichina__naybilsh_ukrayinska_ukrayina_chastina_tretya_n1279952
15. Rasevych, V. (2014) Fantazii na temu Halychyny [Fantasies on the topic of Galicia]. *ZAXID.NET*. Retrieved from: https://zaxid.net/fantazyi_na_temu_galichini_n1331727
16. Skochylias, I. (2018) Kultura Halychyny – kultura relihiina [The culture of Galicia – a religious culture] / zreferovala A. Herych. *Zbrucz*. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/78452>
17. Slovnyk ukrainskoi movy u 20-ty tomakh (2016) [Dictionary of the Ukrainian language in 20 volumes]. Tom 7: *Kvartal – Kiakhtynskyi*. Kyiv.
18. Spetsialni istorychni dystsypliny: dovidnyk (2008) [Special historical disciplines: a reference book] / pid red. I.N. Voitsekhivskoi. Kyiv, 520 s.
19. Magocsi, P.R. (1983) *Galicia: A Historical Survey and Bibliographic Guide*. Toronto; Buffalo; London. 299 s.
20. Wolff, L. (2010) *The Idea of Galicia: History and Fantasy in Habsburg Political Culture*. Stanford, 486 s.